

VARLIK İÇİNDE YOKLUK: EDİP CANSEVER

Yunus Emre Tozal

Her şeyin fazlası zararlıdır ya, fazla şiirden öldü edip Cansever.

Cemal Süreya

Bir gün... Evet, bir gün Tanpınar şiirlerimi görmek istiyor. 17-18 yaşlarındayım. Tünel'deki Narmanlı Yurdu'na gidiyorum. Kocaman masasına oturup (...) hiçbir bıkmaya belirtisi göstermeden bütün şiirlerimi okuyor. Okuması bittikten sonra başını kaldırarak ilk cümlesini söylüyor: 'Bu şiirler çok güzel, hepsi de güzel. Ama hiçbiri şiir değil!'

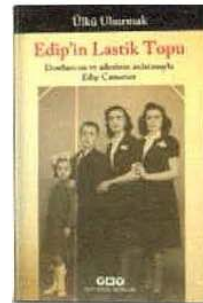
Edip Cansever

Cemal Süreya ve Turgut Uyar ile birlikte İkinci Yeni döneminin en önemli şairlerinden Edip Cansever, 28 Mayıs 1986'da aramızdan ayrıldı. Ölümüne kadar Kapalıçarşı'da, asma katta kendini şiire veren, hayatını şiir üzerine kurgulayan Cansever'in ilk şiiri 1944'te yayımlandı. 1950'den ölümüne kadar Kapalıçarşı'da ticaretle ilgilenmiş gibi görünen Cansever, aslında ticaretle hiç ilgilenmemiş, tüm işleri ortağı Mösyö Jak'a emanet edip kendisi dükkânın asma katında şiirini kurmuş, bize İkinci Yeni hareketine şiirleriyle yeni bir soluk kazandırmıştır. Şiirlerinde umutsuzluk, arayış, yalnızlık, iletişimsizlik, uyumsuzluk gibi temaları işleyen Cansever, düzyazının olanaklarından da yararlanmış; şiirlerinde öyküleme, konuşma, oyunlaştırma gibi teknikler kullanmıştır. Dostlarının anlattığına göre "Masa da Masaymış ha" şiirinin bir anda ünlü olmasından ve olur olmaz karşısına çıkmasından hiç hazzetmemiş. Cansever'in "yaşamım boyunca kurtulamadım" dediği bu şiir hakkında bir gün çok canı sıkılmış ve bu derdini Ahmet Muhip Dıranas'a açmış. Dıranas'tan "Ben de Fahriye abla ile tanınmaktan çok mu mutluyum sanki?" diye bir cevap alınca, susmuş, başını öne eğmiş.

Ülkü Ulurmak'ın Edip Cansever'in ölümünden sonra başladığı biyografik çalışması yıllar sonra *Edip'in Lastik Topu* olarak karşımızda. Cansever'in zenginliği, İstanbul sevdası, uğrak noktalarından kiraathaneleri, şiire adanmışlığı, Kapalıçarşı'daki dükkânının asma katında yaptığı okumaları derken şairin dünyasına yakından bakma fırsatını yakalıyoruz. Cansever'in ölümünün 30. yılı dolayısıyla **Yapı Kredi Yayınları**'nın yayımladığı **kitap**, Cansever'in yakın arkadaşlarıyla yaptığı sohbetlere eşlik eden dostlarının, mektuplaştığı arkadaşlarının ve ailesinin aktardığı

hatırları önümüze getiren bir eser. Kitabı hazırlayan Ülkü Ulurmak, bize Cansever'in **sanatını** nasıl şekillendirdiğine, edebiyata katkısının nasıl oluştuğuna dair önemli ipuçları gösteriyor. Ulurmak, aslında kitabı Cansever'in ölümünün hemen ardından biyografik bir roman olarak tasarlamış. Ancak malumunuz çoğu dostu da Cansever gibi biraz müşkülpesent, hele yazı yazmak söz konusu olduğunda yakın arkadaşı Cemal Süreya hariç birçok dostu geciktirmiş, bazıları ise bu hatıraları paylaşmak istememiş. Israrlara rağmen söz verilen yazılar gecikince **kitap** fikri de hayli ertelenmek zorunda kalmış, bu süreç günümüze kadar gelmiş. Ülkü Ulurmak haklı bir üzüntüyle şairin hayatına dair birçok önemli detayı bu nedenle kaybetmiş olabileceğimizi söylüyor ki, 68 sayfalık (fotoğraflar hariç) **kitapta** anlatılan hatıralarla zaten birçok sohbet meclisine katılamayışımızın, şairin hayatına daha fazla giremeyişimizin üzüntüsünü yaşıyoruz.

Kitabın ismi Edip Cansever'in bir kompleksinden geliyor; Cemal Süreya'nın anlattığına göre Cansever ilk gençliğinde Fatih Camii'nin avlusunda yapılan mahalle maçlarına katılıyor. İkinci dünya savaşı sonrası yıllar olduğundan ve o dönem lastik top olmadığından maçlar bez toplarla yapılmış. Cansever'in ise o yıllarda lastik topu var ve sırf lastik topu olduğundan takıma alınan; hani mahalle maçlarından top oynamayı pek bilmeyen ama topu olduğu için takımda sürekli yeri hazır olan çocuklardan... Bu psikoloji insanda nasıl bir iz bırakır? Buradaki hüznün, Cansever'in hayatını doğrudan etkiliyor; şiire, hayata bakışı bile çocukluğundan kalan hüznle şekilleniyor. Varlıklı bir aileden geliyor olması, Cansever'in hem hayatını, hem şiirini adeta varlık içinde yokluk yaşatan bir hüznü dönüştürüyor. Öyle ki, şiir çalışırken hiçbir gürültüden etkilenmeyen Cansever, çocuk seslerine tahammül edememiş.

Edip'in Lastik Topu
Ülkü Ulurmak
Yapı Kredi Yayınları

Çok hareketli bir yaşantısının olmadığını söyleyen dostlarına göre Cansever, en çok yalnızlığı sevmiştir, hususi olarak yalnız kalmak için kendisine zaman ayırmıştır. “İnsanın insana verebileceği en değerli şey yalnızlıktır” deyişi belki bu yüzdendir. Cansever’in tek hareketi şiidir. *Edip’in Lastik Topu* kitabındaki hatıraları okuyunca anlıyoruz ki Cansever, sanki şiiri hayatına konumlandırmayı değil, hayatını şiire konumlandırmış; evinde, işyerinde, arkadaşlarıyla otururken ya da yürürken dahi şiirle birlikte olmuş, şiirle oturup kalkmış, tüm ömrünü bu uğurda; şiirdeki anlam arayışına üzerine yaşamış. Amacının ne olduğunu soranlara “Bireyi toplum içinde somut olarak görünür duruma getirmek, giderek daha da derinlerine inerek, onun içsel dramını kurcalamak çabasıdayım” diyerek cevap veren Cansever, şiirden sonra en çok tiyatroyla ilgilenmiş, hatta şiirlerini belli bir dramatik kurguyla yazdığı da görülmüştür. Cemal Süreya, Cansever’in tek eksikliğinin geçmişini bilmemesi; merak edip okumaması olduğunu söylüyor. Eğer, geleneği; divan şiirini, Fuzuli’yi bilseydi şiirde edindiği yerinin çok daha büyük olacağını belirtiyor.

Cansever, Cemal Süreya’ya göre tuhaf bir şair. Varlıklı ama varlık içinde yaşamayan, -yaşamamaya çalışan- sırf bu yüzden gezilere dahi gitmeyen biri. Söz gelimi o yıllarda en ufak bir imkânı olan yazar ve şairler Avrupa’ya Amerika’ya gidip geliyorken, Cansever, zenginliğinin bir kusur gibi yüzüne vurulmasını istemediğinden ötürü çok yere gitmez. Hatta sırf varlıklı aileler biniyor diye uçağa binmek istemez. Şairlik her zaman biraz da yoksulluğu çağrıştırırken Cansever’in zenginliği hayli göze batmış. Kendisi de utanmış bundan... Dostlarının anlatımına göre bu nedenle kendini hayli “sömürtmüş.” Anlatılanlara bakarak Cansever’i zihnimizde şöyle düşünebiliriz; Öğlene doğru gittiği iş yerinden akşamüstü 4 gibi çıkıyor. Evde yemeğini yedikten sonra dışarı çıkıyor ve arkadaşlarıyla pasajları, masaları dolaşıyor. Fakat gece buzdolabını açıp vitaminlerini almayı ihmal etmemiş. Örneğin bir Turgut Uyar yok karşımızda; aksine, kendine bakan, kendini seven, can sıkıntısı nedir bilmeyen ve sürekli kendini öven bir adam var. Kitapta özellikle Cansever’in dostlarıyla yaptığı buluşmaların hayatına dair önemli detayları barındırdığını görüyoruz. Cansever, edebiyat sohbetlerinde dominant bir karaktere bürünen, masada siyaset, ekonomi, futbol muhabbetini muhakkak önce şiire edebiyata, ardından kendi yazdığı şiirlere getiren bir şair. Vedat Günyol’un şiirine getirdiği bir eleştiriye “anlamazsın” diyecek kadar kırıcı olabilen, dergilerdeki klişe eleştiriler yerine şiirlerini gençlere okutan ve onlardan gelen eleştirileri önemseyen bir şair.

Cansever için “şiir yazmayı meslek edinmiş” diyen dostları, bu tabiri onun sürekli şiir yazmasından ötürü değil; şiirle hemhal olmasından; şiirle hayatını birleştirdiğinden söylemişler. Söz gelimi kızı Nuran Birol’un anlattıklarından sabahları işe gider gibi erkenden kalkıp en temiz giysilerini giyerek masasında

şiirlerini çalıştığını anlıyoruz. Zaten bir sanatçının yaşayışını, hayata bakışını eserlerinden ne kadar ayrı düşünebiliriz ki... Hayatın her anı bir sanatçı çok kıymetli olabilir; söz gelimi sabah işe giderken dahi son yazdığı şiirin sonunu getirebilir; sanatçının sanatını hazırlamaya ortam sağlayabilir. Yediği yemek, içtiği sigara, akşam işten çıkınca uğradığı kahvehane, yolda sohbet ettiği arkadaşı ya da oturduğu semtin mimarisi; mahallesi, sokağı... Hatta belki daha da küçük ayrıntılar; bakkalı, manavı, kasabı, berberi... *Edip’in Lastik Topu*, bize farklı evrenlerdeki Cansever’i gösteriyor. Zihnimizdeki şairi öfkesiyle, kırıcılığıyla, edebiyat sohbetleriyle, Kapalıçarşı’daki asma katında kendini şiiri verişiyle kardeş, dost, eş, müşteri yani insan olarak yeniden tanıyoruz. Eşi Mefharet Cansever’den Fethi Naci’ye, Selçuk Baran’dan Cemal Süreya’ya, kızı Nuran Birol’dan ablası Edibe Aykaç’a 13 farklı isimden dinliyoruz bu hatıraları. Olaylar farklı olsa da Cansever aynı Cansever: yenik, mağrur, yalnız ve karanlıklar içinde umut saçan bir şair! ■